

RIS297565

Verslag van de openbare vergadering van de
COMMISSIE LEEFOMGEVING

Datum en tijd

Woensdagochtend 5 juli 2017, aanvang 9.00 uur

Plaats

Raadzaal, Spui 70, Den Haag

De vergadering is achteraf terug te zien via internet op:

www.denhaag.nl/uitzendingenraad

Aanwezig: mevrouw D. de Winter (voorzitter)

de leden: mevrouw L. Zandstra (PvdA), de heer G. van Vulpen (HSP), mevrouw M. van der Bijl (VVD), de heer R. Guernaoui (Groep De Mos/OPDH), de heer A. Kapteijns (GroenLinks), mevrouw W. Dille (PVV), de heer R. van Asten (D66), mevrouw Chr. Teunissen (PvdD), de heer P. Grinwis (CU/SGP), de heer M. Rogier (CDA), de heer D. Groenewold (D66), mevrouw I. Michon (VVD), de heer P. Bos (HSP), de heer J. van Oudshoorn (HSP), mevrouw A. Akhiat (SP) en de heer M. Okcuoglu (Groep Okcuoglu)

de fractievertegenwoordigers: de heer A. Mahmood (ID) en mevrouw H. Drost (SP)

Afwezig: Groep Van der Helm

Verder aanwezig: de heer B. Revis (wethouder **Binnenstad, Stadsontwikkeling Kerngebieden en Buitenruimte**), de heer J. Wijsmuller (wethouder **Stadsontwikkeling, Wonen, Duurzaamheid en Cultuur**), mevrouw K. Büchner (secretaris) en mevrouw N. Breunis (secretaris, verslag)

A. Opening, mededelingen en vaststelling agenda

De voorzitter opent de vergadering en verwelkomt de aanwezigen. De gewijzigde agenda wordt vastgesteld. Voorafgaande aan de vergadering hebben twee TU Delft-studenten een onderzoek over een hyperloop-verbinding vanuit Den Haag gepresenteerd.

B. Procedurevergadering

De lijst ingekomen stukken wordt vastgesteld (zie de lijst). De termijnplanning en de lijst met toezeggingen worden aangepast ten behoeve van de vergadering van 24 augustus 2017.

C. Metropoolregio Rotterdam - Den Haag

Geen bijzonderheden.

D. Tweeminutendebat

De voorzitter wijst erop, dat bij uitzondering gebruik mag worden gemaakt van het inspreekrecht. Ze geeft achtereenvolgens het woord aan de heer A. Janssen (namens bewonersorganisatie Leidschenveen), de heer R. Brantz, de heer J. Harmes, mevrouw M. van der Deijl, de heer W. van Schevikhoven, mevrouw M. Heijdra, mevrouw A. van der Burgt, de heer R. van Hemert en mevrouw A. Blok-de Jong (namens Wijkvereniging Oud Voorburg). De inspreekteksten zijn opgenomen in de bijlagen. Voorts zijn in de bijlagen twee presentaties over dit onderwerp en een brief van KWS Infra BV opgenomen.

VVD:

- heeft een tweeminutendebat aangevraagd over "Geluidsoverlast Haagse windmolen" (RIS296632).
- stelt vast dat het fout is gelopen ten aanzien van het overleg met de wijk en omwonenden. In de wijk liggen veel verbindingen, zoals RandstadRail, de Sijtwende-tunnel en de A4. Er komt dus veel verschillend geluid bij elkaar, waaronder dat van de windmolen.
- dringt erop aan de bewoners serieus te nemen.
- vraagt om zo snel mogelijk een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren door een bureau met ruime ervaring op gebied van geluidsonderzoek, windmolens, openbaar vervoer en omgevingsgeluid. Een onderzoek moet zich ook richten op de factoren die kunnen bijdragen aan het reduceren van de geluidshinder.
- heeft de indruk dat het onderzoek dat nu wordt uitgevoerd, niet snel genoeg resultaten oplevert en te beperkt de geluidhinder van de windmolen onderzoekt. Het geluid is hier het gevolg van diverse onderdelen die bij elkaar komen.
- vraagt wanneer de windmolen weg kan. De fractie is niet tegen windenergie, maar een windmolen van dit formaat heeft een te grote impact op de leefbaarheid. De terugverdientijd zou economisch gezien al binnen enkele jaren zijn bereikt. Kan de wethouder in gesprek gaan over een eerdere datum om de windmolen te verwijderen? Zijn nieuwe technieken, zoals kleinere windmolens, mogelijk?
- komt wellicht in de raad van 6 juli 2017 op dit onderwerp terug.

CDA:

- stelt vast dat alle initiatieven op het gebied van rendabele windmolens op niets zijn uitgelopen. De windmolen is geplaatst, omdat de grootste klant van CEVA, de KPN, wil dat hun toeleveringsbedrijf iets doet aan duurzaamheid. Dat was in 2012 voor het college de reden om medewerking aan het initiatief van CEVA te verlenen. Na verwoede pogingen om de raad in 2012 te bewegen in te stemmen met een versnelde verklaring van geen bedenkingen kreeg de wethouder de opdracht om in het kader van de procedure van omgevingsvergunningen de omwonenden goed te informeren. Is dat gebeurd? Dat mag de raad bij een dergelijk ingrijpend project verwachten.
- vraagt of CEVA vanuit de gemeente Den Haag is gevraagd om geen communicatie over deze windmolen te hebben met de buurt.
- zegt dat in 2012 is uitgegaan van een windmolen van ongeveer 100 meter. Klopt het dat deze nu bijna 160 meter is?
- vraagt welke maatregelen de gemeente kan afdwingen om geluidsoverlast te voorkomen?
- sluit aan bij de door de VVD gestelde vragen, met name over de mogelijkheid om de windmolen daar zo snel mogelijk te verwijderen.

PVV:

- is tegen de bouw van windmolens en vindt dat het college last heeft van "groendenken".
- wil dat de windturbine verdwijnt. Er was en is geen draagvlak voor.
- wil dat het college streeft naar een snelle oplossing voor de omwonenden. Zij zullen nog minimaal drie maanden moeten leven met de overlast van de windturbine.
- roept het college op de windturbine stil te leggen zolang de onderzoeken lopen.
- vraagt inzichtelijk te maken hoeveel het kost om de windturbine te slopen.

PvdD:

- vraagt op welke wijze de wethouder zal zorgdragen voor een goede communicatie met de omwonenden. Hoe krijgt de communicatie in het vervolg vorm?
- informeert naar de geluidsnorm. Er is een goed functionerende geluidstoets, maar de bewoners ervaren toch geluidsoverlast. Er is zelfs sprake van gezondheidsschade.

De PvdA sluit aan bij de woorden van de PvdD.

HSP:

- kent het gebied en ziet daar de restanten van het polderlandschap, maar ook de verstedelijking, de A4, RandstadRail, het NS-herstelstation en dan de enorme windturbine. Het visuele aspect is echter minder belangrijk dan de geluids- en lichtoverlast.
- vraagt in hoeverre de overlast kan worden gereduceerd.
- informeert naar het proces. De omwonenden zijn daar niet in meegenomen. De gemeenten Den Haag en Leidschendam/Voorburg hebben daar een rol in gespeeld. Gelukkig zijn achteraf veel informatiebijeenkomsten gegeven.
- sluit aan bij de eerder gestelde vragen.
- merkt op, dat het uitzicht op een windmolen voor hem minder telt.

GDM/OPDH:

- vraagt of rekening is gehouden met de samenloop van geluidseffecten van wegen, trein en windmolen.
- vraagt welke fouten door de gemeente Den Haag zijn erkend. Wat zijn de consequenties van de gemaakte fouten?
- wil maximale transparantie, ook voor de bewoners, conform de regels voor openbaarheid van bestuur.

D66:

- vindt het belangrijk aan de slag te gaan met energietransitie. Dat betekent dat er windmolens zullen worden gebouwd. Daarvoor is draagvlak belangrijk. Op dat punt is het in het onderhavige geval niet goed gegaan. Inspraak is belangrijk. Zonder draagvlak is de transitie niet haalbaar.
- sluit aan bij de gestelde vragen.

GroenLinks:

- vindt het pijnlijk duidelijk, dat het in de communicatie met omwonenden is misgegaan. Dat is vooral betreurenswaardig, omdat de stad naar een duurzame energievoorziening moet. Windenergie speelt daarbij een belangrijke rol.
- sluit aan bij de gestelde vragen en is benieuwd naar het lopende onderzoek. Wat zijn de mogelijkheden om aan de klachten van omwonenden tegemoet te komen?

Wethouder Wijsmuller:

- licht de langdurige voorbereiding van de windturbine vanaf 2011 toe. De buurgemeente had andere gedachten over de juridisch-planologische procedure, die tot aan de Raad van State heeft gelopen. Als gevolg van die procedure heeft de Haagse raad in 2014 de verklaring van geen bedenkingen aangepast. Uiteindelijk is het juridisch-planologisch geregeld. Vanuit wethouder Baldewsingh is ten aanzien van de communicatie over de realisatie van de windmolen een handreiking gegeven, maar deze is niet uitgevoerd. Er is niet gecommuniceerd met de omwonenden en het college heeft deze fout erkend. De achtergrond ligt in het feit dat de omwonenden in gemeente Leidschendam/Voorburg wonen. Er is ook een adres in Den Haag. Gemeente Leidschendam/Voorburg was vanuit de positie dat men tegen de bouw van de windturbine was, niet voornemens te communiceren en heeft dat ook richting CEVA gezegd. Bij de latere bijeenkomst is dat besproken.
- noemt het WOB-verzoek van de bewoners en zegt dat alle relevante stukken in transparante vorm beschikbaar zullen worden gesteld.
- heeft zich met anderen beraden over de wijze waarop de gemeente nog actiever zou kunnen communiceren richting belanghebbenden over ruimtelijke plannen, vooral aan de voorkant van het proces, zodat mensen meer invloed kunnen uitoefenen. In het onderhavige geval is wel wettelijk voldaan aan diverse vereisten op het gebied van publicatie e.d., maar overleg met en informatie naar bewoners(organisaties) was er niet.

- geeft aan dat wanneer in het onderhavige geval de wettelijke normen worden overschreden (slagschaduw, geluidsnormen) de windmolen moet worden stilgelegd. Dat levert echter in dezen een weerbarstige situatie op. Ten aanzien van de lichthinder zijn wat maatregelen getroffen, maar het blijft een bewegend object, dat als storend kan worden ervaren. De problematiek van de geluidshinder is het moeilijkst te bestrijden. Er zijn veel klachten binnengekomen bij de Omgevingsdienst Haaglanden, die hierin een toetsingstaak heeft. Er zijn al diverse metingen door de Omgevingsdienst verricht. Het blijkt dat vooral 's nachts en bij bepaalde wind een penetrante toon wordt ervaren, die al dan niet de wettelijke norm overschrijdt. Dat moet nader worden onderzocht.
- heeft de Omgevingsdienst Haaglanden opdracht gegeven om een nader onderzoek uit te voeren. Dat betekent dat ook 's nachts ter plaatse metingen zullen worden verricht. Daarbij is men afhankelijk van bepaalde windstanden waarbij overlast wordt ervaren.
- bespreekt de stapelingseffecten.
- zegt dat daarnaast een breder onderzoek (in de geluidcontext is sprake van laagfrequentie en andere omgevingsgeluiden) zal plaatsvinden. De Omgevingsdienst Haaglanden schakelt hiervoor een onafhankelijk bureau in. Mogelijk leidt dit tot actie op het gebied van de landelijke wet- en regelgeving.
- zal ervoor zorgdragen dat de hierin gehanteerde criteria worden gedeeld met de bewoners. Het is van belang dat er goede communicatielijnen zijn tussen de Omgevingsdienst en de bewoners.
- heeft overleg met De Wolff Nederland Windenergie.
- reageert op een interruptie van de PVV met te stellen dat de voorliggende casus contraproductief is voor de duurzaamheidsopgave van het college, omdat daarvoor draagvlak zeer belangrijk is.
- antwoordt op een vraag van de VVD, dat het ingeschakelde onderzoeksbureau M+P Raadgevende Ingenieurs is. Verder zal relevante informatie van andere instituten erbij worden betrokken.
- verwacht de eerste resultaten van het onderzoek in september/oktober 2017.

De VVD noemt als echt onafhankelijk onderzoeksbureau het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium. Deze heeft ervaring met de stapeling van geluid rondom drukke wegen, openbaar vervoer e.d. en adviseert dit bureau bij het onderzoek te betrekken.

Wethouder Wijsmuller zal deze suggestie aan de Omgevingsdienst Haaglanden doorgeven. In antwoord op een vraag van het CDA zegt hij dat hij een overzicht zal geven van het tijdspad van publicatie van de vergunningen en van de communicatie.

De hoogte van de molen (mast) is 90 meter en met de wiek in hoogste stand 150 meter.

PvdA:

- heeft een tweeminutendebat aangevraagd over "Kan het fietspad langs Strijkijzer eindelijk weer open?" (RIS296838).
- heeft begrepen dat als reden voor de afsluiting van dit fietspad wordt gesteld dat dit valgevaar is van de kraan. Tijdelijke afsluiting of een container zou niet voldoende veiligheid bieden. De kraan is inmiddels weg en er is inmiddels een voetpad tussen het Strijkijzer en de nieuwbouw. Op de bouwplaats lopen nu mensen zonder helm. Tocht zegt de wethouder dat de afsluiting nog steeds nodig is.
- vraagt op welke wijze de aannemer het bouwgevaar heeft onderbouwd en hoe kritisch de gemeente hierin staat. Is er een andere oplossing bijvoorbeeld door het fietspad alleen af te sluiten als er daadwerkelijk valgevaar is door de werkzaamheden of kan er alsnog een container worden geplaatst?

GroenLinks:

- wijst op de aangenomen motie om het bord "fietsers afstappen" bij bouwwerkzaamheden af te schaffen. Het college heeft aangegeven dat dit alleen nog bij hoge uitzondering te gebruiken.
- vindt de afsluiting van het fietspad langs Strijkijzer schrijnend. Waarom is deze situatie er nog steeds?

GDM/OPDH en HSP sluiten zich aan bij de PvdA en hopen dat het fietspad snel open kan.

PVV is het eens met het standpunt van het college over de veiligheid. Het is nu een ongemak voor de fietser, maar dat is tijdelijk.

Wethouder Wijsmuller stelt dat bouwveiligheid binnen de gemeente Den Haag een belangrijk aspect is. Bij stedelijk bouwen wordt rekening gehouden met allerlei belangen. Het fietspad is heel belangrijk voor de richtingen Rijswijk, Laak en Molenwijk. De bouwwerkzaamheden zijn bijna afgerond. De hekken zijn in de grond verankerd. In het kader van de oplevering moeten nog enkele werkzaamheden aan de gevel worden verricht, waardoor de hekken nog noodzakelijk zijn. Direct na de bouwvak zullen de hekken worden verwijderd en de bouwplaats opgeruimd (indien mogelijk eerder), zodat het fietspad weer open kan.

E. Rondvraag

Hiervan wordt geen gebruik gemaakt.

F. Advieslijst

F.1 Afdoening motie 71 Waarborgen veiligheid Grote Marktstraat (RIS292835)

F.2 Afdoening motie Vergroenen middenberm Juliana van Stolbergelaan (RIS296370)

De commissie stemt in met de voorgestelde afdoening van deze moties.

F.3 Afdoening motie Extra fietsnietjes/buurtstalling Juliana van Stolbergelaan (RIS296368)

Op verzoek van de PvdD wordt deze afdoening aangehouden t.b.v. nader overleg met bewoners.

F.4 Afdoening motie Maatregel tegengaan te hard rijden Juliana van Stolbergelaan (RIS296365)

De commissie stemt in met de voorgestelde afdoening van deze motie.

F.5 Afdoening motie P+R Binckhorst (RIS296220)

Op verzoek van het CDA wordt deze afdoening geagendeerd in een latere vergadering.

F.6 Afdoening motie Behoud Strandexpress (RIS296221)

De commissie stemt in met de voorgestelde afdoening van deze motie.

F.7 Afdoening motie Stoepkrijten niet langer strafbaar (RIS297034)

De commissie stemt in met de voorgestelde afdoening van deze motie. De HSP vraagt om een brief van de wethouder, dat in de periode tot inwerkingtreding van de nieuwe verordening niet zal worden gehandhaafd op stoepkrijten.

G. Brief d.d. 7 maart 2017 van wethouder SWDC met het Voortgangsbericht Warmterivier (RIS296470)

Hierbij wordt betrokken:

- een e-mail d.d. 7 maart 2017 van de heer G.J. Otten inzake Lokale hernieuwbare energie voor Den Haag, Haagse Krach (Warmterivier in Den Haag);
- een e-mail d.d. 12 mei 2017 van de heer J. van den Berg (CMAG BV) over een e-mail-wisseling met de heer O. den Ouden m.b.t. de voortgang van het Warmterivierproject;
- een e-mail d.d. 29 juni 2017 van de heer G.J. Otten (CMAG) met een reactie op een brief van wethouder SWDC d.d. 20 juni 2017.

De Warmterivier is een uit lokaal initiatief voortgekomen project dat is gericht op warmte- en koudewinning uit de effluentstroom (het gezuiverde afvalwater) van de Afvalwaterzuivering Houtrust. De gedachte was dat het project zou kunnen dienen als warmte- en koudebron voor Duindorp en het Norfolk-terrein en mogelijkheden zou bieden voor een tweede fase.

De voorzitter geeft het woord aan de heer G.J. Otten, die namens CMAG gebruik maakt van het inspraakrecht. Zijn bijdrage is opgenomen in de bijlage. Op een vraag van GroenLinks antwoordt de heer Otten, dat een en ander nog hangt op vertragingen, waardoor de volumes verdwijnen. Het eerste doel was afzet voor de nieuwe wijk Norfolk; die wijk is door de vertragingen toch op gas uitgekomen. Als laatste afzetmogelijkheid resteert Vestia.

HSP:

- heeft met de VVD gevraagd om agendering van dit onderwerp.
- merkt op, dat in Duindorp een laagtemperatuurnet ligt. Vestia is hier producent, netwerkbeheerder en leverancier. Dat is een ongewenste situatie. Men wil naar open netwerken.
- wil dat Vestia een open netwerk wordt. Als dat niet lukt, moet het een eigen coöperatief net van samenwerkende burgers zelf worden.
- wil afzonderlijke businesscases voor de producent, de netwerkbeheerder en de leverancier.
- vindt dat een netwerk geen winstoogmerk zou moeten hebben. De Warmterivier roept de vraag op "als het hier niet kan, waar al een netwerk is, waar kan het dan wel?" Juist de locatie bij Duindorp is het aanwezige netwerk en het verdwijnen van de zeewatercentrale ideaal om laagtemperatuurverwarming met een netwerk verder te ontwikkelen (fase 1, 2 en 3).
- vindt een concessie op fase 2 en 3 of alleen een afspraak met Vestia over fase 1 onacceptabel, omdat de energietransitie daarmee actief wordt tegengewerkt (de groei mogelijkheden zijn er dan niet meer).
- vraagt de wethouder een level playing field (eerlijk speelveld) te creëren, waarin ook aan Vestia capaciteitseisen worden gesteld voor een zeewatercentrale die fase 1, 2 en 3 kan bedienen.
- wil dat aan Vestia als producent de eis wordt gesteld, dat voldoende capaciteit beschikbaar is om door te kunnen ontwikkelen aan fase 1, 2 en 3.
- ziet kansen voor coöperatieve samenwerking waarbij de burgers mede-eigenaar kunnen zijn. Kan dat worden onderzocht?
- vraagt de wethouder eerst met Vestia in gesprek te gaan over het realiseren van een open netwerk en vervolgens een open gesprek te voeren met CMAG om te bezien of er met zo'n open netwerk wel overeenstemming is te bereiken.
- is van mening, dat er voor de transitie veel initiatiefnemers als CMAG nodig zijn. CMAG is na het besluit van de gemeente dat de zeewatercentrale van Vestia zou moeten verdwijnen, met een goede technische en haalbare oplossing gekomen. CMAG heeft een bedrijf opgericht om dat voor burgers mogelijk te maken. Nu lijkt de gemeente te besluiten dat Vestia alsnog een nieuwe locatie krijgt voor een zeewatercentrale. Dat is een gemiste kans, maar ook een verandering in het speelveld waar de initiatiefnemers op rekenen.

- wil dat veel Haagse burgers met initiatieven voor die energietransitie uiteindelijk de conclusie trekken, dat het de moeite waard is om in Den Haag je nek uit te steken.
- heeft goede hoop dat de Warmterivier alsnog een toekomst heeft, maar vraagt, wanneer dit uiteindelijk niet zou lukken, in ieder geval om compensatie voor deze initiatiefnemers.
- merkt op, dat miljoenen euro's aan publiek geld zijn gestoken in een onderzoek naar een kansloze regionale warmterotonde. Het wordt tijd dat zulke bedragen wordt geïnvesteerd in nieuwe ambitieuze burgerinitiatieven. Bij een pilot als deze met fase 1, 2 en 3 valt er ook voor de gemeente veel te leren. Investeren in kennis is ook een belang van de gemeente.

VVD:

- is verbaasd, want de vorige keer toen de commissie met de wethouder over dit project sprak, zag het er nog goed uit. De fractie had toen wel zorgen over de vertragingen en de wethouder zei dat het allemaal goed zou komen. Hoe kan het nu dat daarna blijkt dat de wethouder geen toekomst meer ziet in dit project? Dit is niet alleen belangrijk voor dit project, maar juist ook voor de warmtevisie die op een later moment nog zal worden besproken. De Warmterivier is bij uitstek een voorbeeld van een project waar de wethouder meer van wil starten en wat de VVD wil aanmoedigen.
- vraagt wat de oorzaak van de vertragingen is en hoe dit kan worden opgelost.
- ziet de Warmterivier als een mooie kans en als een noodzaak voor duurzame energie.
- vraagt welke stappen de wethouder thans gaat ondernemen om uit deze kans het maximale te halen.

PvdD:

- vindt het diep triest dat dit project is vastgelopen. Het is een voorbeeld van duurzame warmte-opwekking en zou gestimuleerd moeten worden. Waar is het fout gelopen?
- ziet veel ruimte tussen de inhoud van de brief met het voortgangsbericht en de brief van CMAG van 7 maart 2017. Zo heeft de wethouder volgens CMAG een ruimhartige bejegening toegezegd. Is dat zo? Ook heeft de wethouder volgens CMAG toegezegd € 800.000,- te steken in de pijpleiding van Vestia. Klopt dat? Ook zou de gemeente voor andere energie-bedrijven wel onrendabele toppen meefinancieren. Waarom in dit geval niet?
- vraagt of de wethouder nog mogelijkheden ziet dit project door te zetten. Zo niet, hoe kan dit in de toekomst wel worden bereikt bij andere projecten?

D66:

- vindt de Warmterivier een prachtig initiatief waar kansen lagen en misschien nog wel liggen. Het is helaas niet gelukt en dat is een gemiste kans. Het Norfolk-terrein is nu op gas aangesloten, terwijl het toch de bedoeling was daar de huizen duurzaam te verwarmen.
- begrijpt dat Vestia op een gegeven moment een knoop moet doorhakken. Vestia heeft een aansluitingsverplichtingen voor die woningen. Het is logisch dat Vestia kiest voor verhuizing van de zeewatercentrale.
- vraagt of er al een nieuwe locatie is voor de zeewatercentrale. Zijn er nog mogelijkheden voor het uitrollen van de Warmterivier?
- vindt de vraag van de HSP om fase 2 en 3 verder te ontwikkelen interessant.
- vraagt om een en ander goed te bestuderen. Wat kan de gemeente hiervan leren?

PvdA:

- sluit aan bij de gestelde vragen.
- vraagt of de gemeente zich – gelet op de opgave – kan permitteren om de kans van de Warmterivier te laten lopen.

GroenLinks sluit aan bij de gestelde vragen.

Wethouder Wijsmuller:

- begrijpt de teleurstelling over het mislukken van het project de Warmterivier onder de huidige condities en noemt in dit verband de koppeling met de bestaande voorraad (fase 2 en 3). Daarmee is de Warmterivier nog niet afgeschreven.
- heeft getracht het project wel te laten lukken onder meer door CMAG ruimhartig ondersteuning te bieden. Er is een businesscase opgesteld op basis waarvan in april 2016 een collegebesluit is genomen en met CMAG is een "letter of intent" gesloten. In de uitwerking bleken obstakels te ontstaan. Het is van belang bij het regelen van een warmtevoorziening om alle betrokken partijen, waaronder het Hoogheemraadschap Delfland en de klanten, een aantal zekerheden te bieden. Er is echter geen track record.
- vindt wel dat de businesscase bij de verdere uitwerking helder moet zijn.
- heeft echter van CMAG nooit inzage gekregen in de businesscase.
- heeft getracht daarover helderheid te krijgen via Vestia.
- bespreekt de positie van Vestia. Een open netwerk vormt voor Vestia geen principiële kwestie.
- is bereid daarover met Vestia te overleggen.
- is bereid de verschillende aspecten en het maken van afzonderlijke businesscases inzichtelijk te maken voor eventuele vervolgen. Daarmee wordt niet uitgesloten dat de Warmterivier op een of andere manier kan gaan lopen. Relevant is dat de warmtelevering in Duindorp ook op termijn gegarandeerd blijft. Zeewarmte is ook een duurzame warmtebron, hoewel niet zo duurzaam als de Warmterivier. Vestia is in gesprek met partijen die bij de haven woningen ontwikkelen, want die woningen kunnen wel aan de zeewatercentrale worden gekoppeld. Daarnaast is richting Duindorp nog een extra locatie nodig om zeewarmte te bieden. Als dat als perspectief wordt gezien om ook de bestaande voorraad te organiseren, is dat niet reëel.
- benadrukt dat de gemeente nimmer een bedrag van € 800.000,- heeft toegezegd. In het genomen collegebesluit staan de kaders waarbinnen de gemeente – ook financieel – mag bewegen. Het bedrag is wel genoemd als inschatting over de waarde van het bestaand netwerk.

De HSP:

- vindt dat Vestia met aparte businesscases moet komen.
- vindt dat de mensen die producent, netwerkbeheerder of leverancier zijn, moet worden gevraagd met een aparte businesscase te komen.
- vindt dat de gemeente niet zelf een businesscase moet doorrekenen.
- bespreekt de capaciteit van de zeewatercentrale in relatie tot fase 1, 2 en 3.

Wethouder Wijsmuller antwoordt op de vraag over de resterende mogelijkheden van de Warmterivier, dat hij met partijen gezamenlijk heeft gesproken. Dat leidde tot de conclusie dat men financieel geen mogelijkheden zag fase 1 in gang te zetten. Hij is bereid nogmaals in overleg te gaan, maar heeft wel inzage nodig in de businesscase.

Na het overleg met Vestia over – in eerste instantie – het netwerk zal hij de vormgeving van de afzonderlijke businesscases bezien. De commissie zal schriftelijk over de resultaten van het overleg worden geïnformeerd.

De voorzitter geeft het woord aan de inspreker in tweede termijn.

De heer Otten merkt ten aanzien van de businesscase op, dat alle commercieel gevoelige informatie van het project Warmterivier bij Vestia zijn beland. Dat heeft de onderhandelingspositie ernstig aangetast. In de brief van de wethouder staat dat partijen er gezamenlijk toe zijn gekomen dat er geen basis is en dat er een exploitatietekort is. Wat CMAG vraagt is echter minder dan de totale opbrengst van de warmtebetalingen aan Vestia van de afnemers. Er is dus geen exploitatietekort. Wel moet er, gelet op de financiers, 8% projectrendement worden gerespecteerd. Dat is dus aan Vestia gevraagd. De gemeente heeft opdracht gegeven het project technisch en economisch door te rekenen. Er zijn grote modellen gemaakt, dus de gemeente weet hoe de businesscase in elkaar zit. Alleen commercieel gevoelige zaken zijn niet op tafel gelegd.

De gemeente is erover geïnformeerd dat CMAG niet meer vraagt dan wat Vestia zou kunnen betalen. Vestia is wel degelijk geld toegezegd. Spreker heeft daarvan de niet ondertekende contracten. CMAG wil graag dat de gemeente de afspraken met Vestia en CMAG nakomt. CMAG heeft geen ruimhartigheid ervaren.

De voorzitter geeft het woord aan de commissieleden in tweede termijn.

De HSP wil niet dat Vestia één businesscase maakt, anders ontstaat er geen open netwerk in de warmtetransitie. Komt er een (juridisch) warmteplan voor de nieuwbouw in Scheveningen?

De PvdD vraagt zich af waarom vanuit de gemeente al die financiële modellen zijn gemaakt. Waren die niet voldoende om te kunnen beoordelen of het project kon slagen? De fractie sluit aan bij de vragen van de HSP.

Wethouder Wijsmuller heeft al aangegeven bereid te zijn met Vestia in overleg te treden om te zien op welke wijze het netwerk kan worden afgezonderd als open netwerk. Dat leidt al tot splitsing van de businesscase.

In het nog te bespreken raadsvoorstel warmtetransitie staat aangegeven, dat er voor elk stadsdeel een warmteplan wordt ontwikkeld, dus ook voor Scheveningen.

De businesscase bij het collegebesluit van april 2016 is voor het college uitgangspunt. Het commerciële onderdeel is relevant voor de toets op de uitwerking van de businesscase.

Tenslotte merkt hij op, dat men kansen heeft gemist bij de eerdere ontwikkeling van het Norfolk-terrein, maar de nieuw te bouwen woningen in Duindorp moeten niet meer "aan het gas".

H. Brief d.d. 13 juni 2017 van wethouder BSKB inzake Onderzoek tarieven Haagse Markt (RIS297197)

Hierbij wordt een brief d.d. 23 februari 2017 van wethouder BSKB inzake Vaststellen sanctiebeleid Markten Den Haag 2017 en Reglement Adviescommissie Haagse Markten 2017 (RIS296419) en twee raadsadressen van Nieuw Koopmans Belang en van een vertegenwoordiger van Haagse Markt-ondernemers betrokken (zie ook de bijlagen).

De voorzitter geeft het woord aan de heer L. van Popering, die namens Nieuw Koopmansbelang gebruik maakt van het inspreekrecht. Zijn bijdrage is opgenomen in de bijlage.

SP:

- merkt op dat de SP naar het onderzoek over de ontwikkeling van de tarieven op de Haagse Markt sinds de renovatie heeft gevraagd. Toen de renovatie nog in volle gang was, heeft de SP met 60 marktcoöpiënten gesproken. Veel van hen gaven aan dat er onvoldoende naar hen werd geluisterd. Sinds de oplevering van de vernieuwde markt doen er hardnekkige verhalen de ronde over extra kosten. Het is mooi dat het voorliggende onderzoek daar enige duidelijkheid over biedt.
- leest in het onderzoek dat er ruim van te voren gecommuniceerd is over de verhoging van de markttarieven en de huurprijs. Het blijkt echter dat de marktondernemers kampen met allerlei verschillende kostenposten. Naast het marktgeld en de kraamhuur wordt er apart betaald voor de vergunning, water- en gasafsluitingen, servicekosten, het gebruik van nutsvoorzieningen, bedrijfsafval en eventuele ongedierte- en gladheidsbestrijding. Daarnaast zijn de ondernemers zelf verantwoordelijk voor de promotie van de markt.
- vindt het jammer dat het door al deze verschillende kosten volgens de onderzoekers niet makkelijk was een eenduidig kostenoverzicht te maken. Er was in de afgelopen jaren juist veel te doen over het totale kostenplaatje.
- wijst erop dat de totale kosten interessant zijn om te kunnen vergelijken met de kosten van markten in andere steden.

Was het bijvoorbeeld niet mogelijk om drie verschillende casussen uit te werken, die recht doen aan de verschillen?

- heeft de indruk dat het gebruik van de begrippen kostendekkend en all-in markttarief voor veel frustratie en onbegrip heeft gezorgd. Als deze begrippen volop door de gemeente zijn gehanteerd tijdens de renovatie, is het inderdaad vreemd dat ondernemers per 2017 worden geconfronteerd met extra servicekosten. Wat is de analyse van de wethouder hiervan?
- vraagt of de wethouder bereid is excuses aan te bieden aan de marktondernemers over de onnodige verwarring die is ontstaan.
- leest dat slechts enkele vertegenwoordigers van de markt een concreet kostenoverzicht hebben gezien gedurende de renovatie. Waarom is deze informatie niet verspreid onder de individuele marktondernemers? Welke stappen gaat de wethouder nu zetten om te voorkomen dat belangrijke informatie in de toekomst binnen de Marktkamer blijft (behalve de toegezegde nieuwsbrief op hoofdlijnen).
- ziet graag dat veranderingen individueel en persoonlijk kenbaar worden gemaakt richting de marktondernemers.
- licht toe dat de kosten die de marktkoopliden betalen via het marktgeld deels uit het doorberekenen van personeelslasten van de gemeente bestaan. Graag een onderbouwing hiervan en betere communicatie hierover richting de raad en de marktondernemers.
- ziet dat in de begroting van de Haagse Markt 23% naar de marktmeester gaat. Dat is een kostenpost van meer dan € 400.000,-. Dat is erg veel geld. Graag verduidelijking waar dit precies aan wordt besteed. Hoeveel marktmeesters zijn er op de Haagse markt?
- merkt op, dat uit interviews met de ondernemers blijkt dat er sprake is van minder vertrouwen in de afdeling Markten van de gemeente Den Haag. Heeft de confrontatie van de wethouder met enkele marktkoopliden daaraan bijgedragen?
- is benieuwd naar de relatie tussen de marktkoopliden en de gemeente er nu bijstaat.

GDM/OPDH:

- sluit aan bij de gestelde vragen van de SP en noemt de breed gesteunde motie.
- is blij met het onderzoek. Dit geeft inzicht, maar nog onvoldoende.
- vraagt waarom dit onderzoek niet in concept met de marktondernemers is besproken. Er zou veel kritiek zijn in de Marktkamer. Ondernemers zouden zich totaal niet herkennen in het rapport. Dat is een gemiste kans. De noodzaak tot transparantie is groot. Een en ander kan nog worden hersteld door een vervolgonderzoek. De tarieven zijn nog niet duidelijk, ook niet van de verschillende gemeenten.
- vraagt een toelichting op de kosten van personeelslasten en de algemene uitvoeringslasten. Er bestaat twijfel of dat wel terechte kostenposten zijn.
- vreest dat de samenwerking tussen de gemeente en de marktkooplui niet is zoals die hoort te zijn.
- noemt een mogelijke verzelfstandiging en het beter in de markt zetten van de Haagse Markt.
- zal in de raad van 6 juli 2017 een motie indienen over de promotiegelden.
- heeft over de droogloop vernomen dat deze nog niet is wat men graag wil. Graag een toelichting. Het CDA heeft een motie op dit punt ingediend.

CDA:

- herinnert eraan dat het de bedoeling was een mooie, gave Haagse Markt met rust te creëren. De onrust neemt echter alleen maar toe over de tarieven.
- is er bij de vaststelling van de tarieven vanuit gegaan dat alle servicekosten daarin zaten. Dat was wel het geval in de oude tarieven. Het onderzoek toont aan dat over de bijkomende servicekosten niet met de raad is gesproken. Waarom niet? Of waren de ondernemers wel ingelicht over de bijkomende servicekosten? Graag informatie over de opbouw van die kosten.
- sluit aan bij de gestelde vragen van de SP en GDM/OPDH.
- vraagt de raad – desgewenst vertrouwelijk – te informeren over het aanbestedingstraject en de huidige contractafspraken met de onderhoudsbedrijven.

PVV

- ziet als rode lijn dat het college het prima vindt lopen en de andere partij(en) niet. Nu blijkt weer dat de ondernemers zich niet herkennen in het onderzoek. Wat is er toch aan de hand met de communicatie? Was het wel een onafhankelijk onderzoek? Het lijkt op “de slager keurt zijn eigen vlees”.
- stelt vast dat er veel miscommunicatie is over de opbouw van de marktgeden. Daar moet duidelijkheid over komen. Een all in-tarief lijkt simpeler, want dan is een vergelijking met de eerdere situatie mogelijk.
- noemt de mogelijke verzelfstandiging van de markt. Hoe loopt dat proces? Ook de droogloop is een langlopend dossier.
- wil de gemeente niet als exploitant. Dat is geen taak van de gemeente. Tijdelijk is prima.
- heeft vernomen over marktondernemers die in de afgelopen jaren failliet zijn gegaan of nu op omvallen staan. Graag een overzicht van de feitelijke situatie in de afgelopen drie jaar. Er zou een veel slechter ondernemersklimaat voor marktkoopliden te zijn dan voor bijvoorbeeld andere winkeliers en horecaexploitanten. Er wordt (gelukkig) veel aan regulering gedaan, maar op de markt heerst een te streng sanctieregime.
- noemt de communicatie over bijvoorbeeld de notulen en dringt aan op nader onderzoek.

HSP:

- vindt het uitstekend dat de Haagse markttarieven op verzoek van de SP zijn onderzocht. De hoop was gevestigd op een gedragen conclusie van het onderzoek. De conclusie is nu dat de tarieven niet ongunstig afsteken tegen de rest van Nederland, maar dat wordt door een deel van de marktondernemers niet ondersteund.
- vraagt of er ruimte is voor een onafhankelijk vervolgonderzoek.
- sluit aan bij de gestelde vragen van de SP en GDM/OPDH.

CU/SGP:

- sluit aan bij de gestelde vragen van de SP en GDM/OPDH.
- vindt de Haagse Markt prachtig, maar vindt het jammer dat het verleden nog zo'n schaduw erover werpt en dat er zoveel gedoe is over de tarieven.
- merkt op dat de ontvangen brieven de fractie zorgen baren, niet alleen vanwege de inhoud maar vanwege de toon. Er spreken heftige emoties uit jegens het college.
- vraagt welke stappen nu worden gezet om het vertrouwen weer te herstellen.
- bespreekt de communicatie. Hoe kijkt de wethouder er tegen aan?
- wijst erop dat de fractie had gevraagd om een onafhankelijk onderzoek. De wethouder was daartoe bereid, maar het is toch een intern onderzoek geworden. Waarom? Ook voor de onderzoekers bestaat onduidelijkheid over de precieze opbouw en specificatie van standaard kraam en marktgeld ten opzichte van enkele jaren geleden. Kan dat alsnog worden uitgezocht? Wat was voorheen opgenomen in de tarieven en wat nu?
- informeert naar het verwerken van de schoonmaakkosten voor de rode stenen in het marktgeld (pagina 12). Zijn dat gemeentelijke kosten of moet dat worden doorberekend?
- vraagt hoe het marktgeld zich verhoudt tot het afschaffen van de bovengrondse precario. Worden marktondernemers hiermee benadeeld ten opzichte van kleine ondernemers? Kan er rekening worden gehouden met het besluit tot afschaffing van de bovengrondse precario?

De PvdA mist in het onderzoek een onderbouwing van het markttarief en hoe dit aan de hand van de abstract hoge bedragen is opgebouwd.

D66 is blij met de realisatie van de nieuwe markt. Het is een mooi uithangbord voor Den Haag en de Schilderswijk. De fractie is benieuwd naar de beantwoording van de gestelde vragen. De communicatie naar de marktondernemers is echter treurig te noemen. Het is niet fijn voor een ondernemer om geconfronteerd te worden met kostenstijgingen gedurende het proces.

Die ontwikkeling was al bekend bij de gemeente. Helaas is het vaker zo dat de gemeente onhandig is in de communicatie. Wat gaat de wethouder daaraan doen? De gedane aanbevelingen kunnen vast in bredere zin worden onderzocht. De gemeente zou meer moeten inzetten op het meedenken en faciliteren van de ondernemers. Goede communicatie mag van een grote stad als Den Haag worden verwacht.

Islam Democraten:

- merkt op dat de Marktverordening de marktondernemers op geen enkele wijze serieus neemt. De Marktverordening en het sanctiebeleid laten duidelijk zien dat de ondernemers op de Haagse Markt in de ogen van het college geen echte ondernemers zijn. Ze worden ongelijk behandeld ten opzichte van andere Haagse ondernemers. De brief van 22 juni 2017 bevestigt dat beeld. Waar een reguliere ondernemer buiten de Haagse markt zich gewoon moet houden aan de wet en onvoorwaardelijke sluiting bijna nooit voorkomt, is het op de Haagse Markt schering en inslag. Ondernemers die al meer dan 15 jaar op de markt staan kunnen vanwege één voorval gelijk vertrekken.
- zegt dat de Raad van State het college al meerde malen heeft teruggefloten. Bij de bespreking van de Marktverordening heeft de fractie gepleit voor een hardheidsclausule om de menselijke maat te kunnen hanteren. Dit college was daar echter niet in geïnteresseerd en adviseerde tegen het amendement van ID. Het college verschuilt zich liever achter kinderachtige regels.
- vindt de volgende passage tegenstrijdig met het feit dat het college niet bereid was een hardheidsclausule op te nemen: "Aangezien het in het algemeen gaat over een vaste groep ondernemers die langdurig op de Haagse Markt staat, zijn sancties gericht op het herstellen, voorkomen en ongedaan maken of beëindiging van de overtreding, meer passend."
- stelt dat dit college de Haagse Markt-ondernemers niet wil erkennen als volwaardige ondernemers. Het college ziet de Haagse Markt als een grote kleuterklas.
- is teleurgesteld in het onmenselijke en onvolwassen sanctiebeleid.

De VVD stelt vast dat de gemeente op de Haagse Markt een enorme investering heeft gedaan en dat dit heeft geleid tot een prachtige markt, die ontzettend veel meer bezoekers trekt dan voorheen. Met het onderzoek is gevraagd om transparantie, zodat van een diffuus systeem naar een eenduidig tarievenstructuur is gegaan. In die transitie had de communicatie beter gekund.

Wethouder Revis:

- geeft een terugblik op de periode van verbouwing van de Haagse Markt. Het gaat nu goed. Er komen veel bezoekers. Er heeft zich één marktondernemer teruggetrokken en twee ondernemers zijn in het afgelopen jaar van de markt verwijderd vanwege het niet nakomen van hun betalingsverplichting. Er zijn ruim 300 marktondernemers. Er worden gesprekken gevoerd over de droogloop. Dat is een project van de marktondernemers en daarvoor is een stappenplan ontwikkeld. Datzelfde geldt voor de verzelfstandiging, iets waar de gemeente voor open staat. Dat kan niet op korte termijn. De marktondernemers moeten met elkaar het eens worden in dit proces. De gemeente heeft alleen een faciliterende rol.
- zal de commissie informeren over de droogloop, zodra er iets te melden valt. In een volgende voortgangsrapportage zal de voortgang van het proces ten aanzien van de droogloop en de verzelfstandiging worden beschreven.
- merkt op dat binnen de gemeente een aparte afdeling bestaat voor onderzoek; deze afdeling controleert en onderzoekt onafhankelijk de gemeentelijke processen en wordt aangestuurd door de wethouder Financiën.
- beantwoordt de vraag of de gemeente de genoemde bedragen in rekening mag brengen bevestigend. Ook verhouden de tarieven zich ten opzichte van andere markt-tarieven normaal. Met de raad is naar zijn mening goed gecommuniceerd, maar wat betreft de marktondernemers was dit een groeiproces. Daarin zijn dan ook aanbevelingen gedaan en het college neemt deze over en zal hierover communiceren.

- is bereid de raadsleden inzage te geven in achterliggende cijfers.
- reageert op de opmerking van GDM/OPDH dat die gegevens niet alleen transparant moeten zijn voor de raad, maar ook voor de stad, dat de gemeentelijke afdeling Markten alle informatie deelt met de Marktkamer.
- zegt n.a.v. het verzoek om diverse casussen te vergelijken, dat de verschillen tussen de marktondernemers erg groot zijn (plek van de kraam, grootte, aantal dagen op de markt).
- neemt de aanbeveling om alle marktondernemers nogmaals duidelijk te informeren over de tarieven over en zal daarbij bezien of voorbeelden kunnen worden genoemd. Meerdere marktcoopliden zullen echter zeggen zich niet te herkennen in een bepaalde situatie.
- zegt dat de servicekosten vanwege de verbouwing tot en met 2016 niet in rekening zijn gebracht. In die periode was ook sprake van een korting.
- stelt dat een vergelijking met de kosten in het kader van de oude markt (die men betaalde aan de Firma Post) niet mogelijk is. Er is wel getracht dat in beeld te brengen.
- zal trachten betrouwbare en verifieerbare informatie te verkrijgen over de tarieven voor 2013.
- zal de opbouw van de servicekosten meenemen in de uitwerking van de aanbevelingen.
- zegt over de onderbouwing van de personeelslasten dat de grondslag daarvan volgens het onderzoek klopt, maar de toelichting onvoldoende is. Dit zal worden verbeterd en gecommuniceerd met de marktondernemers.
- licht het financiële aspect van de marktmeester toe. Eén van de taken is handhaving (neemt de gemeente voor zijn rekening) en de andere taak is de toewijzing van de kramen en het gastheerschap. Dit laatste valt onder het markttarief. Er zijn vijf of zes marktmeesters. Het bedrag van € 400.000,- is bestemd voor de personeelslasten die te maken hebben met de marktmeestertaken.
- geeft een toelichting op het handhaven van de regels en het sanctiebeleid.
- herkent het door de fractie ID geschetste beeld van ongelijke behandeling niet.
- beschrijft de relatie tussen de marktcoopliden en de gemeente. Het formele platform is de Marktkamer, dat op basis van verkiezingen wordt samengesteld. Het lukt de Marktkamer niet alles goed te delen met de marktcoopliden. De gemeente gaat dat nu intensiever zelf doen. Er lopen altijd gemeentelijke medewerkers op de markt rond, die men kan aanspreken.
- neemt de suggestie van de PVV over om de notulen van de Marktkamer-bijeenkomsten te verspreiden. Hij zal dit doen in de vorm van een samenvatting in de nieuwsbrief.
- merkt op dat het concept-onderzoek de verantwoordelijkheid was van de onafhankelijke onderzoekers. Hij heeft vernomen dat het concept wel aan de ondernemers is voorgelegd en zal dit, gelet op de discussie, checken en de commissie hierover informeren.
- zegt dat onderscheid moet worden gemaakt tussen de verschillende kosten: het marktgeld, het huurtarief en de servicekosten. Dat heeft een juridische grondslag.
- merkt op, dat het huidige contract over een groot deel van de servicekosten onderdeel is van een groter contract en dat is niet aanbesteed.
- zegt (vertrouwelijke) schriftelijk nadere informatie toe over de opbouw en toerekening van de kosten aan de tarieven van de Haagse markt en de servicekosten.
- zal in dit kader opnieuw (controleerbare en bewijsbare) informatie opvragen bij de Firma Post.
- licht toe dat precario (= belastingheffing) een andere zaak is dan marktgeld (= een retributie).
- beschrijft het verschil tussen het schoonhouden van de openbare ruimte door de gemeente en het verwijderen van consumentenafval. Dit laatste is een taak van de ondernemers. Zo zijn de kosten voor de rode stenen opgedeeld.
- is geen voorstander van vervolgonderzoek en licht toe waarom.

GDM/OPDH overweegt de indiening van een motie voor het uitvoeren van vervolgonderzoek

Na de bespreking in eerste en tweede termijn en met inachtneming van de gedane toezeggingen neemt de commissie de brieven voor kennisgeving aan.

G. Debat over Binnenwater

Gezamenlijke agendering van

- **het gewijzigde initiatiefvoorstel van D66 "Benut de kracht van de Haagse gracht"** (RIS294637) met het preadvies van het college;
- **een brief d.d. 30 mei 2017 van wethouder BSKB met het Actieprogramma Binnenwater 2017 - 2022** (RIS297093);
- **de afdoening van de motie Ontkluizing Piet Heinplein** (RIS295985).

Bij de discussie wordt tevens betrokken:

- de beantwoording van Schriftelijke Vragen d.d. 16 mei 2017 van het raadslid Oudshoorn inzake Elektrische sloepenverhuur Dunne Bierkade (RIS296684);
- een brief d.d. 31 januari 2017 van wethouder Revis met het Voorlopig Ontwerp Poolsterhaven (RIS296214);
- een reeds op 8 juni 2017 vastgesteld raadsvoorstel Verordening tot wijziging van de Verordening op de binnenwateren voor de gemeente Den Haag (RIS296811);
- een brief d.d. 20 juni 2017 van wethouder Revis met Aanvullende informatie naar aanleiding van de vaststelling Verordening op de Binnenwateren in de raadsvergadering van 8 juni 2017 (RIS297243).

De voorzitter geeft het woord aan de inspreker, de heer P. Duivesteijn (De Ooievaart). Zijn bijdrage is opgenomen in de bijlage.

De voorzitter nodigt de heer Van Asten (D66) uit naast haar plaats te nemen. De heer Van Asten geeft een toelichting op het naar aanleiding van het preadvies gewijzigde initiatiefvoorstel van hem en de heer Guernaoui. De indieners willen met het initiatiefvoorstel de veiligheid op de grachten, de kades, het zicht op de grachten en het schoonhouden van de grachten verbeteren en voorts het (veilige) gebruik stimuleren. Het dictum bevat een uitvoeringsbesluit en het verzoek om de kansen vanuit het toerisme en vanuit de buitenruimte te onderzoeken.

GDM/OPDH vindt het een prachtig initiatiefvoorstel en de fractie ondersteunt het gewijzigde voorstel. Jazz in de Grachten ontvangt geen cultuurbijdrage meer, terwijl dit project dat echt nodig heeft. Wat kan daar nog aan worden gedaan? De wethouder stelt dat er geen weesboten in Den Haag zijn, maar er zijn wel weeswrakken. Analooq aan het weesfietsenbeleid moet daar (wrakken)beleid op worden gevoerd. Wat betreft ondernemingsinitiatieven vraagt de fractie aandacht voor terrasboten, zoals in het voorstel ten aanzien van de Kortenaerkade/Piet Heinplein. Kan die tot realisatie worden gebracht?

D66 bedankt de indieners van het initiatiefvoorstel, de heren Van Asten en Guernaoui. De Haagse grachten vormen een pareltje dat de laatste jaren steeds meer straalt. De fractie heeft met dit actieplan een steuntje in de rug willen geven aan het collegebeleid. Speciale dank wordt uitgesproken voor het vele werk dat de stagiair Anouck van D66 in dit initiatiefvoorstel heeft gestoken.

De VVD is blij met de eensgezindheid over dit initiatiefvoorstel. Hoewel de fractie de financiële situatie rond ontkluizing van het Piet Heinplein begrijpt, wil men toch bezien hoe een vervolgstap kan worden gemaakt. Kan de wethouder met het Hoogheemraadschap de kosten inzichtelijk krijgen? Kan in het kader van reuring in de grachten toch met de initiatiefnemer worden ingezet op het evenement Jazz in de Grachten?

Voor het CDA zijn de Haagse binnenwateren altijd een geliefd onderwerp geweest. Zie daarvoor de CDA-nota "Geef Den Haag haar grachten terug". In dat licht worden het initiatiefvoorstel, het actieplan en de nota Binnenwater bezien. Die worden door het CDA ondersteund. Den Haag moet in 2040 klimaatneutraal zijn en daarvoor zijn nog wel stappen nodig. Hoe kijkt de wethouder tegen die opgave aan? Daar moet wel een tandje bij.

In de Escampolder ligt al een opgave voor wat betreft de waterbergingscapaciteit. Wat is de stand van zaken daarvan? In dit verband noemt de fractie de Waterbergingsvisie 2007. Voorts verdient het herstellen van de Loosduinsevaart (de vaarverbinding vanuit Loosduinen richting centrum vice versa) aandacht. Zo zouden diverse initiatieven, waaronder die bij de MRDH en het Hoogheemraadschap, bij elkaar gevoegd kunnen worden. Daarbij zou ook gedacht kunnen worden aan het daaronder brengen van de tram.

GroenLinks steunt het initiatiefvoorstel en het collegebeleid op dit punt. De fractie wijst op de rol die de grachten kunnen spelen op het punt van binnenstadsdistributie bij de bevoorrading van de winkels. Daar liggen kansen, vooral bij de waterontsluiting met de Binckhorst. Gevraagd wordt om een haalbaarheidsonderzoek. Zwemmen in de grachten is op dit moment niet toegestaan. Kan worden bezien of er toch veilige plekken voor zwemmen te creëren zijn, zeker met het oog op de steeds beter wordende waterkwaliteit van de Haagse grachten?

PvdA bedankt de indieners. Punt 26 van het initiatiefvoorstel betreft de verduurzaming. De gemeente zou meer initiatief kunnen nemen ten aanzien van verduurzaming van het particuliere botengebruik in de grachten. Er zou een informatieavond georganiseerd kunnen worden of promotiemateriaal verspreid kunnen worden. De fractie maakt in dit verband een vergelijking met de duurzaamheidskringen. Op de Hofvijver mag geen rondvaartboot komen, maar soms zijn er toch activiteiten. Onder welke voorwaarden is het wel mogelijk van dat water gebruik te maken?

Naar aanleiding van het actieplan heeft de fractie vragen over de kwaliteit van het water en of er wel of niet veilig in kan worden gezwommen. Het mag wel, maar de kwaliteit is nog niet goed genoeg. In Amsterdam is dat wel het geval. Welke relatie ziet de wethouder met de opvang en afvoer van regenwater en het aanpakken van hittestress in relatie tot de grachten? Tenslotte zou het fijn zijn als de huidige locatie van de Ooievaart kan worden gehandhaafd.

PvdD complimenteert de initiatiefnemers met hun voorstel en het college met het actieplan. De fractie maakt een klein voorbehoud ten aanzien van het verlichten van bruggen, omdat uit onderzoek in 2016 is gebleken, dat bruggen een belangrijk foerageergebied en rustgebied zijn voor vleermuizen. Dat is een beschermde diersoort. Op welke manier worden omwonenden betrokken bij het aanleggen van meer terrasboten? Dat kan gepaard gaan met overlast voor de buurt. Gesproken wordt over diervriendelijke en duurzame kades en over rustpunten van dieren. Die komen echter niet terug in het actieplan van het college, terwijl het college eerder heeft aangegeven daarop te willen inzetten. Verder ontbreken in het actieplan concrete maatregelen om de ecologie te versterken. De fractie is blij, dat er extra zal worden opgeruimd. Is het mogelijk rondvaartboten te helpen over te schakelen naar elektrisch?

De HSP bespreekt de beperking van ligplaatsen in verband met de doorstroming. De fractie wil geen sloepenverhuur aan drukke, smalle grachten, zoals de Dunne Bierkade. De fractie ondersteunt de wens om onderzoek naar distributie over de grachten en naar zwemmen in de grachten. Wat betreft verhuur, zou men moeten afdwingen dat dit gebeurt met kleine sloepjes. Grote sloepen kunnen veel schade aanrichten bij andere boten, vooral als de bestuurders geen vaarervaring hebben. Wat is de stand van zaken van het realiseren van elektrische laadpalen op stopplekken langs het water? De fractie informeert naar de verbinding tussen de Valkenboskade met de sluisjes. Die is van belang voor de afwatering en de klimaatbestendigheid van de stad. Graag informatie over de verbinding met het Westland langs het HAGA-ziekenhuis Leyweg. Wat betreft open grachten is het belangrijk dat nu alle gebruikers een gelijke positie krijgen. Tenslotte wil de fractie meer plekken waar bewoners een bootje kunnen neerleggen. Die staan niet in het actieplan.

Wethouder Revis zal, gelet op de tijd, alle vragen in een commissiebrief beantwoorden. Jazz in de Grachten betreft het cultuurprogramma en kent een forse subsidie vanuit het evenementenbeleid. Voor ideeën van de ondernemer staat zijn deur altijd open.

De heer Van Asten merkt op dat voor Jazz in de Grachten in ieder geval een subsidie van € 100.000 is toegezegd. Hij adviseert de ondernemer in te gaan op de uitnodiging van wethouder Revis. Voor het evenement Woezel en Pip wordt nog financiering gezocht vanuit de portefeuille toerisme. Aan het verlichten van bruggen kan maar beperkt worden tegemoet gekomen vanwege de rustroutes van vleermuizen. Het actieplan zegt dat er enkele bruggen zijn waar wel lichtelementen aan kan worden toegevoegd. Dat mag alleen wanneer het niet verstorend is voor de ecologie.

Terrasboten zijn in het dictum geschrapt, omdat in het preadvies staat aangegeven dat er vanuit het Hoogheemraadschap weinig ruimte voor extra terrasboten is. Overigens is daar een procedure voor. De Hofvijver grenst aan de gebouwen van de Tweede Kamer en dat maakt beveiliging erg lastig. Het college probeert wel heel voorzichtig het aantal evenementen uit te breiden.

In het voorstel is ingezet op verduurzaming van de (particuliere) vloot in Den Haag. Er komen meer elektrische laadpalen.

De fracties D66, PvdA, GDM/OPDH, GroenLinks, CDA en VVD adviseren positief over het gewijzigde initiatiefvoorstel; de fracties PvdD, HSP en SP maken een voorbehoud. Het voorstel kan naar de besluitenlijst van de raadsvergadering van 6 juli 2017.

De commissie stemt in met de voorgestelde afdoening van de motie Ontkluizing Piet Heinplein.

Op verzoek van de HSP (ondersteund door de PvdA) zal de toegezegde brief na het zomerreces worden geagendeerd.

De commissie nam het Actieprogramma Binnenwater 2017 – 2022 voor kennisgeving aan.

I. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering om 13.00 uur.